

Het mosdiertje *Bugula simplex* Hincks, 1886 (Bryozoa, Cheilostomatida) nieuw voor de Belgische fauna

Francis Kerckhof

Nog maar net was mijn artikel met waarnemingen van een paar *Bugula* soorten nieuw voor onze fauna gepubliceerd (Kerckhof, 2000) of er dook alweer een nieuwe *Bugula* soort op. Toen Hans De Blauwe enkele monsters, genomen op 20 september 2000 van de fouling op een ponton in de Oostendse Mercatorjachthaven onderzocht, vond hij naast *Bugula stolonifera* Ryland, 1960, ook enkele kolonies van een duidelijk afwijkende vorm. Deze konden gemakkelijk als *Bugula simplex* Hincks, 1886 (afb. 69) gedetermineerd worden. Meteen een nieuwe aanwinst voor onze fauna.

Verwarring tussen *B. simplex* en *B. stolonifera* is overigens praktisch uitgesloten. In verse toestand vallen de struikvormige kolonies van *B. simplex* onmiddellijk op door hun strogele kleur, heel anders dan de doffe kleur van *B. stolonifera*. De kolonies van *B. simplex* blijven doorgaans, met een hoogte van 2 à 3 cm, kleiner. De vertakkingen zijn niet spiraalsgewijs rond de hoofdas bevestigd, maar de zoïden zijn bij *B. simplex* in meer dan 2 rijen, van 3 tot 6, gerangschikt tegenover 2 rijen. Verder staat op het bovenste deel van de buitenrand van de zoïden slechts 1 stekel, bij *B. stolonifera* staan er 2. De vogelbekvormige avicularia, typisch voor het genus *Bugula*, staan alleen op de rand van de buitenste zoïden.

B. simplex zou eigenlijk alleen verward kunnen worden met *B. flabellata* (Thompson in Gray, 1848). Bij deze soort zijn de zoïden ook in meer dan 2 rijen – gewoonlijk 4 – gerangschikt. Afgezien daarvan lijken deze 2 soorten eigenlijk niet goed op elkaar. De kleur, de ecologie, de vorm van de ovicellen, de vorm en de plaats van de avicularia en de stekeltjes zijn alle verschillend. Dat ze, vooral in Amerikaanse publicaties, toch verward werden heeft te maken met de zeer summiere en vage originele beschrijving (Hincks, 1886). Bovendien publiceerde Hincks deze soort pas na het verschijnen van zijn standaardwerk over de Britse Bryozoa (Hincks, 1880). Daardoor is het bestaan van *B. simplex* vermoedelijk door een aantal onderzoekers over het hoofd gezien. De meeste Amerikaanse opgaven van *B. flabellata* in havenmilieus blijken bijgevolg in feite *B. simplex* te zijn.

De eerste vondsten van enkele kolonies gebeurden eerder toevallig. Een gericht onderzoek op 4 oktober 2000 leverde bijkomende waarnemingen op. Kolonies van de soort werden her en der, verspreid tussen de veel talrijkere *B. stolonifera*, in de 2

dokken van de Mercatorjachthaven aangetroffen, zowel op de pontons als op enkele andere voorwerpen, oa. een stuk touw. Ik had deze soort nooit eerder waargenomen. Een herbekijken van eerder genomen stalen van de fouling leverde geen vroegere waarnemingen op.

Net zoals *B. stolonifera*, waarmee ze dikwijls samen voorkomt, is *B. simplex* een soort die voornamelijk in havens voorkomt, al zou ze niet beperkt blijven tot louter haveninstallaties (Ryland en Hayward 1998).

B. simplex is een Noord-Atlantische soort. Langs de Amerikaanse oostkust wordt ze frequent aangetroffen in havens. In Europa is *B. simplex* gekend van de Adriatische Zee - vanwaar ze het eerst beschreven werd -, van de Middellandse Zee en van Groot-Brittannië (Ryland en Hayward, 1998). In Engeland werd de soort pas voor het eerst herkend in 1957, al zijn er aanwijzingen dat de ze hoogstwaarschijnlijk al langer, van voor 1893, in Groot-Brittannië voorkwam (Ryland, 1958). Ryland (1960) geeft als enige Britse vindplaatsen: Holyhead en Milford Haven – daar werd de soort op testpanelen aangetroffen in de jaren 1957 en 1958 – en Lowestoft. Deze laatste waarneming is ook de vroegste. *B. simplex* is blijkbaar een recente immigrant in de zuidelijke hemisfeer: in Zuid-Australië (Brock, 1985) en Nieuw-Zeeland (Gordon en Mawatari, 1992).

Veel recente waarnemingen van de West-Europese kusten zijn er sinds 1960 niet. Zo geven Ryland en Hayward (1998) nog steeds dezelfde vroegere Britse vindplaatsen op. Misschien werd *B. simplex* al die tijd over het hoofd gezien al lijkt dit voor een toch wel opvallende soort eerder onwaarschijnlijk. Anderzijds vermelden Hayward en Ryland (1995) de soort niet in hun “Handbook of the marine fauna of north-west Europe” terwijl ze *B. neritina* en *B. stolonifera* wel opnemen. Zelfs in de Middellandse Zee is *B. simplex* niet algemeen, zo vermeldt Occhipinti Ambrogi (1981) de soort niet. Mogelijk is *B. simplex* langs de noord-West-Europese kusten aan een uitbreidingsoffensief bezig. Daar is veel kans toe want behalve in Oostende werd *B. simplex* ook nog door Hans De Blauwe aangetroffen in de marina van het Goesse Sas in Nederland, op 21 september en op 6 oktober 2000.

Vermoedelijk is *B. simplex* net zoals *B. neritina* meegekomen uit zuidelijker gebieden bijvoorbeeld als fouling op zeiljachten. Maar in tegenstelling tot deze soort, die ik eind 1999 slechts op de romp van 1 zeiljacht aantrof en sindsdien niet meer, komt *B. simplex* nu wel op verschillende plaatsen in de Mercatorjachthaven voor. Misschien

zal ze zich blijvend kunnen vestigen en in de toekomst eventueel zelfs te concurreren met *B. stolonifera*. Verder onderzoek zal dit moeten uitwijzen.

B. simplex floreert vooral op het eind van de zomer en het begin van de herfst. Dan is ze ook het makkelijkst waar te nemen. In Groot-Brittannië vestigen de larven zich halverwege de zomer tot de late herfst (Ryland en Hayward, 1998).

B. simplex wordt veel gevonden in gepollueerde havenmilieus, in dezelfde condities als *B. neritina* en *B. stolonifera*. Deze 3 *Bugula* soorten worden dan ook dikwijls samen aangetroffen. Dat is het geval in de Middellands zee, de westkust van Noord-Amerika, Nieuw-Zeeland en nu ook bij ons. Maar in deze condities vinden we ook een hele reeks andere kosmopolitische soorten. Dankzij de versnelde scheepvaart, gepaard gaand met een wereldwijde opwarming, maken veel opportunistische mariene organismen blijkbaar van de gelegenheid gebruik om hun areaal in een versneld tempo verder uit te breiden. Het resultaat is dat wereldwijd de havenfauna's en ook kustfauna's op elkaar gaan lijken. We kunnen in de toekomst nog meer nieuwkomers verwachten.

Summary

The bryozoan *Bugula simplex* Hincks, 1886 is reported as a new species for the Belgian fauna. It was present during the months September and October 2000 in the fouling community of the Mercator yachting harbour at Oostende. As this site was surveyed regularly during the past few years, this species is obviously a recent introduction.

Literatuur

- Brock, F.J., 1985. South Australian fouling bryozoans. In Nielsen, C. & Larwood G.P. (eds.): Bryozoa: Ordovician to recent. Fredensburg: Olsen & Olsen, 45-49
- Gordon, D.P. and Mawatari, S.F., 1992. Atlas of marine-fouling Bryozoa of New Zealand ports and harbours. Miscellaneous Publications New Zealand Oceanographic Institute, 107: 1-52
- Hayward, P.J. & Ryland, J.S., (eds) 1995. Handbook of the marine fauna of north-west Europe. Oxford : Oxford University Press, 800 pp.
- Hincks, T. 1886: The Polyzoa of the Adriatic: a supplement to prof. Hellerr's "Die Bryozoën des Adriatischen Meeres, 1867". Annals and Magazine of Natural History, series 5, 17: 254-271. Hincks, T. 1880: A history of the British marine Polyzoa. London: John Van Voorst, 2 vol.

- Kerckhof, F., 2000. Waarnemingen van de mosdiertjes *Cryptosula pallasiana* (Moll, 1803), *Bugula stolonifera* Ryland, 1960 en *Bugula neritina* (Linneaus, 1758), nieuw voor de Belgische fauna. De Strandvlo, 20(3): 114-126.
- Occhipinti Ambrogi, A., 1981. Briozoi lagunari. Guide per il riconoscimento delle specie animali delle acque lagunari e costiere italiane AQ/1/126, 7: 1-120.
- Ryland, J.S. 1958: *Bugula simplex* Hincks, a newly recognized Polyzoan from British waters. Nature, 181: 1146-1147.
- Ryland, J.S., 1960. The British species of Bugula (Polyzoa). Proceedings of the Zoological Society of London, 134: 65-105.
- Ryland, J.S & Hayward, P.J., 1998. Cheilostomatous Bryozoa Part I Aeteoidea – Cribrilinoidea. Synopses of the British Fauna (N.S.), 10 (second edition): I-VII, 1-366.

Muscarstraat 14
8400 Oostenden